

Aan Provinciale Staten

DATUM	28-9-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	SLO	COMMISSIE	BEM
STELLER	Hans Rijnten	TELEFOONNUMMER	06-21124703
NUMMER	UTSP-852987353-1542	PORTEFEUILLEHOUDER	Strijk

Onderwerp Statenbrief:

Motie 'Geef iedere Utrechter de kans op ondernemerschap'

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

In antwoord op de Motie 'Geef iedere Utrechter de kans op ondernemerschap' is samen met de regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Regio Utrecht gekeken naar de mogelijkheden om meer aandacht te vragen voor vormen van ondernemerschap waarbij werknemers mede-eigenaar zijn van hun bedrijven. Een eerste verkenning leert dat er veel nieuwe vormen van ondernemerschap in opkomst zijn die goed aansluiten op de maatschappelijke oriëntatie van de ROM. Tegelijkertijd bevindt de ROM zich nog in een opstartfase die focus vereist op de kerntaken en nog weinig ruimte biedt voor het verkennen en ondersteunen van nieuwe vormen van ondernemerschap. Om goed invulling te kunnen geven aan de vraag van uw Staten is nader onderzoek vereist en extra menskracht bij de ROM nodig.

Inleiding

Tijdens de vergadering van Provinciale Staten op woensdag 3-3-2021 is bij de behandeling van de Economische Visie 2020 – 2027 de Motie 05 'Geef iedere Utrechter de kans op ondernemerschap' aangenomen. In deze Motie wordt het College verzocht om te onderzoeken hoe de provincie Utrecht bedrijfsvormen onder de aandacht kan brengen bij bestaande maar vooral startende bedrijven, waarbij werknemers mede-eigenaar zijn van het bedrijf. Als voorbeeld is hierbij de mogelijkheid van coöperaties genoemd, maar er zijn ook andere vormen denkbaar. Maatschappelijke ondernemingsvormen hebben volgens de Motie over het algemeen een positief effect op de brede welvaart. In de Motie wordt de ROM Regio Utrecht genoemd als mogelijkheid om deze expertise op te bouwen als onderdeel van hun business-development activiteiten.

In deze Statenbrief informeren we u over de uitkomsten van een eerste verkennend onderzoek dat we samen met de ROM Regio Utrecht hebben gedaan naar de mogelijkheden om bedrijfsvormen waarbij werknemers mede-eigenaar zijn van het bedrijf onder de aandacht te brengen en te ondersteunen. Dat geeft nog geen compleet overzicht, maar wel een eerste beeld hoe we verder invulling kunnen geven aan deze wens van uw Staten.

Toelichting**Medewerkersparticipatie**

In het rapport 'Making employee ownership work in startups and SMEs' is begin dit jaar door de Universiteit Utrecht uitgebreid onderzoek gedaan naar medewerkersparticipatie. De belangrijkste conclusie is dat medewerkersparticipatie kan leiden tot individuele, bedrijfs- én economische voordelen:

- Individuele medewerkers zullen profiteren van medewerkersparticipatie door extra vermogen op te bouwen wanneer het bedrijf goed presteert, waardoor een meer inclusieve samenleving wordt gecreëerd;
- Het vergroten van het eigenaarschap van medewerkers is ook een goede manier voor startups, scale-ups en traditionele MKB bedrijven om talent aan te trekken en te behouden en de betrokkenheid van medewerkers te vergroten. Internationaal onderzoek toont ook aan dat het de innovatie binnen bedrijven en bedrijfsprestaties verhoogt;

- Een bredere verdeling van aandelen onder medewerkers binnen MKB bedrijven, startups en scale-ups kan ook de kwaliteit van ecosystemen voor ondernemerschap verbeteren. Door eigenaarschap van het bedrijf te verdelen over meer medewerkers groeit de grootte van de taart en wordt de taart onder meer mensen verdeeld. Hierdoor zijn meer mensen in staat om op hun beurt een bedrijf te starten of weer te investeren in andere bedrijven.

In een verkennend gesprek met MKB-Utrecht werd ook gewezen op soms lastige situaties die in de praktijk kunnen ontstaan tussen medewerkers (met meer zeggenschap) en het management. Sterke betrokkenheid van de medewerkers en eigenaren met het doel van de organisatie is dan van belang. Het is dan ook vaker een beproefd concept in bijvoorbeeld de culturele sector of bij organisaties met een sterk maatschappelijk doel.

Maatschappelijke ondernemingsvormen

Er zijn steeds meer maatschappelijke ondernemingsvormen in opkomst, waarvan medewerkersparticipatie een belangrijk onderdeel vormt. Het voert te ver om deze allemaal te behandelen. Onderstaand enkele voorbeelden ter illustratie:

- Employee stock ownership plan (ESOP): een manier voor bedrijven om haar werknemers te belonen met een aandelenaankoopplan, meestal voor een maximum van 5-10% van het totale aandelenkapitaal;
- Steward ownership: dit is een vorm van ondernemerschap waarbij de investeerders wel economische rechten verkrijgen (winst), maar geen of slechts beperkt zeggenschap. Het idee daarvan is dat de maatschappelijke doelstellingen van de onderneming door "stewards" bewaakt wordt en niet door investeerders kan worden aangepast;
- Fundright: een maatschappelijke beweging, waarbij investeerders en bedrijven zich committeren aan een diversiteitsbeleid. Fundright wil betere toegang tot financiering en kansen voor vrouwelijke ondernemers. Diverse teams zijn betere teams en hebben een positieve invloed op de prestaties van organisaties;
- BVm: sociale ondernemingen zijn van belang voor de maatschappij, omdat zij een rol spelen bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken op het terrein van bijvoorbeeld energie en klimaat, zorg, onderwijs en veiligheid. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een betere erkenning en herkenning van sociale ondernemingen sociaal ondernemerschap stimuleert. Sociaal ondernemers kunnen op dit moment voor dezelfde (rechts)vormen kiezen als elke andere ondernemer. Het ministerie van EZK heeft vorig jaar het initiatief genomen om de introductie van mogelijk nieuwe varianten (zoals een BVm) te verkennen. Het invoeren van een nieuwe (variant van een) rechtsvorm is een juridisch ingrijpende maatregel, waarvan alle implicaties op dit moment nog onvoldoende kunnen worden overzien waardoor eerst aanvullend onderzoek nodig is.

Rol ROM Regio Utrecht

De ROM Regio Utrecht staat open voor dit soort nieuwe vormen van ondernemerschap en is zeer geïnteresseerd in medewerkersparticipatie. Zeker als dit een bijdrage levert aan brede welvaart in het algemeen en de maatschappelijke doelen uit de regionale economische agenda (REA) in het bijzonder. De ROM ziet in haar gesprekken met bedrijven ook steeds meer (innovatieve) ondernemers die zijn gecharmeerd van dit soort maatschappelijke ondernemingsvormen. Het zou dan ook logisch zijn om eventuele opbouw van deze expertise bij de ROM en daarmee dichtbij de ondernemers te organiseren. Dat lijkt een logischer plek dan de opbouw van deze kennis binnen de provincie Utrecht zelf. Het aantal directe contacten met ondernemers is veel kleiner dan bij de ROM Regio Utrecht.

Het besluit tot een bepaalde ondernemingsvorm en medewerkersparticipatie ligt bij de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) van een bedrijf. De aandeelhouders zijn uiteindelijk degenen die het betalen, doordat zij een deel van hun aandelen beschikbaar stellen. De ROM kan als minderheidsaandeelhouder van bedrijven waarin zij participeert op de AvA (in goed overleg met het bestuur van de onderneming) dit thema inbrengen. De mate waarin dit wordt overgenomen is daarbij uiteraard mede afhankelijk van de andere aandeelhouders.

De focus van de ROM ligt mede op verzoek van de eigen aandeelhouders in eerste instantie op een zorgvuldige, revolverende inzet van het huidige fondsvermogen. De fondsen zouden speciaal ingericht moeten worden om investeringen in dit soort bedrijven met andere vormen van eigenaarschap mogelijk te maken. Anderzijds moet de ROM op enig moment ook weer afstand kunnen nemen van haar investeringen, zodat een bedrijf op eigen benen verder kan. Dat laatste is niet bij iedere ondernemingsvorm even gemakkelijk. In het verleden is daarom ook gekozen voor het exclusief investeren in B.V.'s. Deze ondernemingsvorm is hier het meest voor geschikt. Ten eerste omdat het een zeer transparante vorm is, maar bijvoorbeeld ook omdat bij een B.V. het risico beperkt is tot het gestort aandelenkapitaal.

De ROM investeert middels risicokapitaal in ondernemingen. Doelstelling van de aandeelhouders, waaronder de provincie, is dat dit revolverend gebeurt en de ROM dus tenminste een neutraal rendement behaalt. In de praktijk betekent dit dat alleen geïnvesteerd kan worden in ondernemingen die de ROM de kans bieden om, naast het maatschappelijk rendement, ook een financieel rendement te maken. Er zullen immers helaas ook bedrijven zijn die het niet halen door bijvoorbeeld faillissement of staking van activiteiten. Deze verliezen moeten op fonds niveau worden goedge maakt door de meer succesvolle investeringen.

Concluderend

Los van het enthousiasme over dit soort maatschappelijk ondernemingsvormen, heeft de ROM op dit moment slechts beperkt tijd en middelen om dergelijke initiatieven diepgaand te verkennen. De investeringsprofessionals van de ROM hebben veel ervaring met reguliere investeringen en analyses van bedrijven. Omdat bovengenoemde rechtsvormen relatief nieuw en nog vrij ongebruikelijk zijn, beschikt de ROM nog niet over voldoende expertise op dit gebied. Het zou goed zijn om de verschillende vormen van medewerkersparticipatie verder te onderzoeken en deze expertise op te bouwen. ROM Regio Utrecht werkt nauw samen met Erik Stam van de UU die ook de steller is van het rapport 'Making employee ownership work in startups and SMEs', waar in deze brief naar wordt verwezen. Een mogelijkheid zou zijn om een gecombineerde opdracht te verstrekken aan UU/ROM, waarbij de UU wordt gevraagd haar onderzoek te verdiepen voor de regio Utrecht en binnen de ROM Regio Utrecht 0,5 fte extra wordt aangesteld om deze expertise binnen de eigen organisatie op te bouwen. Het gaat daarbij enerzijds om het uitzoeken van een aantal juridische en financiële vraagstukken (o.a. regelgeving fondsen), maar ook om meer inzet op het organiseren van cursussen voor bedrijven, klankbord met andere (maatschappelijke) investeerders en opbouw van de benodigde expertise bij de huidige medewerkers.

Voor de verdere uitwerking van de suggesties die in deze Statenbrief worden gedaan, is naar verwachting een bedrag noodzakelijk van €100.000,-. Dit betreft een eerste inschatting die is gebaseerd op €50.000,- voor een verdiepend onderzoek (bijvoorbeeld door UU) en 0,5 fte aanvullende expertise bij de ROM Regio Utrecht voor de periode van 1 jaar. Het budget voor deze verdere uitwerking is niet voorzien in de huidige begroting en/of de begroting 2022.

Vervolgprocedure / voortgang

Met deze Statenbrief wordt Motie05 'Geef iedere Utrechter de kans op ondernemerschap' afgehandeld. Mocht uw Staten verdere stappen willen zetten in het opbouwen van kennis en het aanjagen en ondersteunen van ondernemersvormen waarbij werknemers mede-eigenaar zijn van een bedrijf, wachten we uw signalen op dit punt af. Hiervoor is alsdan wel capaciteit nodig, waarvoor geen geld is gereserveerd in de begroting 2022.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen